IL-KARDINAL LAVIGERIE U MALTA (2)

THEJJIJIET GHAZ-ZJARA TAL-KARDINAL LAVIGERIE F'MALTA

Minn MICHAEL GALEA

Il-ħidma evanġelika ta' Mons. Lavigerie ġiet uffiċjalment rikonoxxuta u nkurunata meta fl-1882 il-Papa Ljun XIII (1878-1903) għamlu Kardinal. Lavigerie baqa' sa l-aħħar jaħdem għall-konverżjoni ta' l-Afrika. Wara 25 sena ta' ħidma missjunarja bla waqfien Mons. Charles Martial Allemand Lavigerie miet fis-26 ta' Novembru 1892. (1). Il-fdalijiet ta' dan il-messaġġier ta' l-imħabba u taċ-ċiviltà taħt il-qilla tax-xemx u fuq ir-ramel ta' l-Afrika tqiegħdu f'Kartaġni, fejn twaqqaf ukoll monument b'tifkira ta' dan il-prelat eminenti.

Bejn Malta u Mons. Lavigerie hemm aktar minn ħolqa waħda. Kif għedna, Lavigerie kien ġie Malta għall-ewwel darba f'Ottubru 1860 fi triqtu lejn il-Libanu. Imbagħad reġa' ġie fostna fl-1880, fl-1881 u fl-1882.

Mons. Lavigerie dejjem ried li l-missjunarji tiegħu ma jkunux biss messaġġiera tal-Vanġelu Mqaddes, iżda kellhom ukoll jikkumbattu l-analfabetiżmu u l-injoranza billi jwaqqfu skejjel ta' tagħlim, u fl-istess ħin igħinu l-indiġeni jikkumbattu l-mard. Huwa kien iħares lejn il-missjunarju bħala t-tabib tar-ruħ u wkoll, sa fejn possibbli, tal-ġisem.

B'din l-ideja u b'dan il-ħsieb f'moħħu, Mons. Lavigerie meta ġie Malta fl-1880 kien nibet f'moħħu l-proġett li jibgħat f'Malta studenti indiġeni Afrikani biex iħarrġu ruħhom fil-qasam mediku. Kien għażel Malta bħala bażi l-aktar konġenjali għal dak il-proġett.

Dan il-ħsieb twettaq u sar realta' meta f'Lulju tal-1881 wasal f'Malta minn Kartaġni l-ewwel grupp ta' 16-il żagħżugħ akkompanjati minn tlett missjunarji tal-Ordni mwaqqaf minn Mons. Lavigerie stess (2). Dawn ġew alloġġjati f'Palazzo Rosso, Nru. 145, Via San Giuseppe — Triq San Ġużepp — il-Ħamrun (illum id-Dar ta' San Ġużepp). Aktar tard ġew alloġġjati f'Tas-Sliema.

Iżda din is-Soċjetà tal-**Patrijiet il-Bojod** kellha benefattur kbir f'Malta f'Mons. Francesco Caruana, li kien tahom l-art biex setgħu jibnu l-Istitut tagħhom: **l-Institut Apostolique Africain,** f'Ħal Tarxien, fejn aktar tard stabbilew ruħhom definitivament (3). Mela dawn l-istudenti suwed ma kinux studenti universitarji regulari fil-veru sens tal-kelma. B'danakollu huma setgħu jirċievu taħriġ mediku teoretiku u prattiku fl-Isptar Ċentrali, li dak iż-żmien kien fil-Furjana, mingħand l-professuri tal-Fakultà tal-Mediċina tal-Università. Kienu korsijiet imħejjija apposta għal dawk l-istudenti.

Iżda maż-żmien dan l-Istitut ta' Mons. Lavigerie f'Malta kien iddestinat li jagħlaq għal kollox. Kienu tfaċċaw bosta diffikultajiet, fosthom dawk ta' natura finanzjarja, u wkoll għaliex il-kandidati indiġeni kienu bdew jiltaqgħu ma' diffikultajiet ta' lingwa peress li l-"lectures" kienu jingħataw bl-Ingliż. (4).

Il-Kardinal Lavigerie kien ra dik l-opra tiegħu tintemm matul ħajtu, għaliex dak l-Istitut kien għalaq fl-1891, jiġifieri sena qabel il-mewt tal-istess fundatur. **Il-Patrijiet il-Bojod** telqu definitivament minn Malta f'Settembru 1896. (5).

Il-bini ta' l-**Institut Apostolique Africain** f'Mejju 1901 ġie f'idejn is-Sorijiet tal-Karità fejn sena wara huma waqqfu l-Casa Madre Provinċjali u Dar tan-Novizjat tagħhom. (6).

Grupp ta' alunni ta' l-Institut Apostolique Africain.
(ritratt bil-kortesija tal-Madre Provinċjali tas-Sorijiet tal-Karità, Malta).

MAHTUR KARDINAL

F'Marzu 1882 bdew jidhru aħbarijiet fil-ġurnali lokali li Mons. Charles Martial Allemand Lavigerie, li kien għadu kemm sar Kardinal, kien ġej Malta. (7) L-istess ġurnali ssoktaw igħidu li Mons. Lavigerie kien ġej Malta biex jamministra s-Sagrament tal-Magħmudija lil xi tfal Afrikani li kienu alloġġjati fl-**Institut Apostolique Africain** imwaqqaf minn Lavigerie stess u li dak iż-żmien kien jinsab fil-Ħamrun. It-twaqqif ta' dik l-Iskola Apostolika f'Malta kienet ħolqa oħra ta' barka li Mons. Lavigerie ta lil Gżiritna. (8)

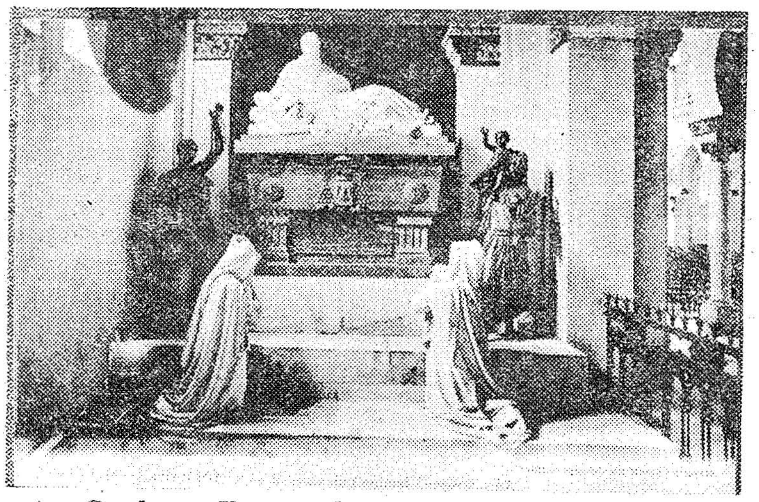

Carthage. Il-mawsolew tal-Kardinal Lavigerie
(ritratt bil-kortesija ta' l-Arkivista, Casa Generalizia Padri Bianchi, Roma)

Fil-fatt, fit-2 ta' Mejju **1882, Mons. Lavigerie** kien telaq minn Tunes għal Alġieri fi triqtu lejn Pariġi fejn kellu jirċievi l-karlotta kardinalizja minn idejn il-President tar-Repubblika Franċiża. Qabel il-miġja tiegħu f'Malta, il-Porporat ġdid kellu jgħaddi Ruma. (9)

Malta ħejjiet ruħha kif kien jixraq għall-miġja ta' dan il-kardinal illustri. Waqt il-konsulta tal-kapitlu tal-kolleġġjata insinji ta' San Pawl Nawfragu tal-Belt Valletta miżmuma fid-29 ta' Mejju 1882 fl-istess kolleġġjata, il-Kanoniku Prepostu, Dun Gio Batta Dingli, semma petizzjoni, li kienet tiġbor fiha l-firem ta' għadd ta' ċittadini, indirizzata lill-istess kapitlu li ġie mitlub jieħu l-inizjattiva u jinnomina deputazzjoni għal dimostrazzjoni kattolika fl-okkażjoni taż-żjara ta' Mons. Lavigerie. (10)

Wieħed donnu kien qed jibża' li dik id-dimostrazzjoni setgħet ikollha nitfa politika billi wieħed seta' jieħu dik l-okkażjoni ħalli ssir dimostrazzjoni ostili lill-gvern kolonjali f'Malta. Kien għalhekk, wieħed josserva, li bdiet issir ċerta enfażi biex dik id-dimostrazzjoni tibqa' purament dimostrazzjoni kattolika reliġjuża. (11)

Dak il-kapitlu laqa' bil-qalb dik it-talba, u għal dak l-iskop innomina lil dawn id-deputati:

Kan. Kantur Dr. D. Emanuele M. Debono, Kan. Dun Matteo Hyzler, Dun Emanuele Pullicino, D.D., ċerimonier, Dun Giorgio Buttigieg, D.D., Il-Markiż Emmanuele Testaferrata Bonici, Il-Markiż Giuseppe Depiro, il-Markiż Antonio Desain, L-On. Dr. Fortunato Mizzi, LL.D., is-Sur Carlo Maria Muscat, is-Sur Carlo Bugeja, is-Sur Francesco Elul, is-Sur Giuseppe Samut u s-Sur Gio Batta Diacono. (12)

L-INDIRIZZ TA' MERHBA

Ftit wara twaqqaf kumitat li kellu bħala President lill-Kan. Dun Matteo Hyzler, u bħala Segretarju lill-On. Dr. Fortunato Mizzi, u kaxxier kien in-neguzjant Carlo Bugeja. Il-membri l-oħra tal-Kumitat kienu n-Nutar Emanuele Lauron u l-kanoniċi Dun Paolo Agius u Dun Carmelo Galea.

Twaqqfet Kummissjoni biex tieħu ħsieb jinġabru l-fondi meħtieġa għal dik id-dimostrazzjoni. Il-Kum-

(Ikompli fil-paġna 9)

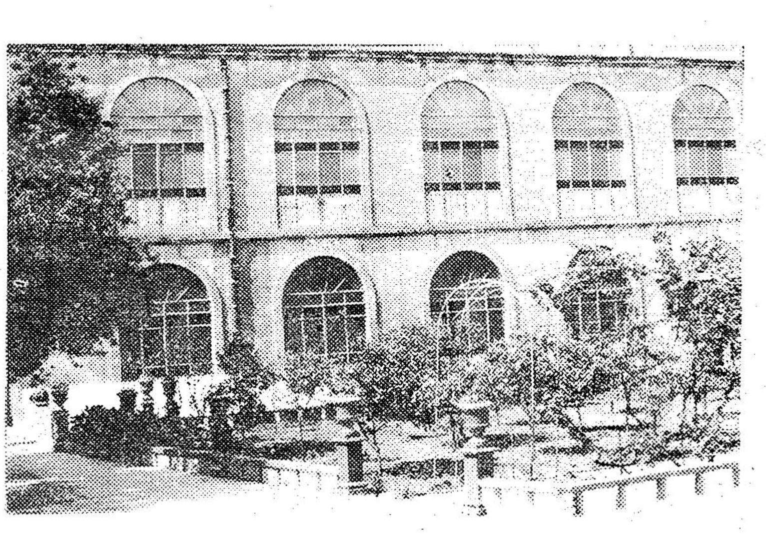

Dehra ta' l-Institut Apostolique Africain, imwaqqaf mill-Kardinal Lavigerie, illum il-Casa Madre Provinċjali tas-Sorijiet tal-Karità, Malta.

Il-Kard. Lavigerie u Malta

(jaqbad minn paġna 7)

missjoni għamlet appell pubbliku għal dak l-iskop.

Fis-seduta miżmuma fit-2 ta' Ġunju, il-Kumitat Promotur tad-dimostrazzjoni hejja u approva b'akklamazzjoni l-indirizz lill-eminenti Kardinal għal dik iż-żjara f'Malta:

"I Maltese salutano l'avvento sulla loro terra d'un generoso benefattore dei loro Fratelli.

"Al cospetto del secolo e dei suoi errori, Vostra Eminenza e' una prova della potenza sublime del Cattolico Sacerdozio. La carità che pel mondo e' una massima, per la civiltà della croce e' azione benefica e feconda.

"Cuore grande, accetta un omaggio alla virtù. Noi non possiamo senza ingratitudine resistere alla coscienza d'un dovere.

"Principe della Chiesa, i figli dell'Apostolo con profondo e religioso sentimento s'inchinano sul vostro passaggio e vi salutano."

(Il-Maltin jagħtu merħba fuq ix-xtut tagħhom lil wieħed benefattur ġeneruż ta' ħuthom. Quddiem il-ħażen ta' żmienna, l-Eminenza Tiegħek hija prova tal-qawwa sublimi tas-Saċerdozju Kattoliku. Il-karità li għad-dinja hija massima, għaċ-ċiviltà tas-Salib tfisser azzjoni benefika u fejjieda. Qalb kbira, ilqa' qima lill-virtù. Aħna ma nistgħux mingħajr ma nkunu qed nonqsu nirreżistu għall-kuxjenza billi nwettqu dmir. Prinċep tal-Knisja ulied l-Appostlu b'sentiment profond u reliġjuż ibaxxu rashom quddiemek u jsellmulek).

(Ikompli)

REFERENZI:

(1) F.C.: Il-Kardinal Lavigerie, f'**Leħen is-Sewwa,** 7.5.1940.

(2) Cassar, Dr. Paul: Malta's contribution to the advancement of health in Africa in the late 19th century, f'**The Sunday Times,** 17.1.1982.

(3) E.B. Vella, **L-Istorja ta' Ħal Tarxien,** pp. 282-285; Vzo. Borg, **Il-Knisja Parrokkjali ta' Ħal Tarxien,** p. 5; Mons. Prof. C. Sant, The Institut Apostolique Africain in Malta, f'**The Sunday Times,** 31.1.1982.

(4) Cassar, Dr. P., ibid.

(5) Cassar, Dr. P., ibid.

(6) E.B. Vella, op. cit.; Mons. Prof. C. Sant, ibid.

(7) **L'Ordine,** 22.3.1882.

(8) **L'Ordine,** 22.3.1882; **The Malta Standard,** 13.7.1882.

(9) **L'Ordine,** 10.5.1882.

(10) Knisja San Pawl Nawfragu, Valletta, Atti Kapitulari, f. 74.

(11) Dr. W.E. Griffiths: Diaries of African Apostolic Institute f' **The Sunday Times,** 14.3.1882.

(12) KSPN, Valletta, Atti Kapitulari, f. 74.